

Maija Salo



Karjakadun varrelta

Tavallisia turkulaisia vuosisatojen takaa

KARJAKADUN VARRELTA

Maija Salo

Karjakadun varrelta

Tavallisia turkulaisia vuosisatojen takaa

© 2024 Maija Salo

Kustantaja: BoD · Books on Demand GmbH, Helsinki, Suomi

Kirjapaino: Libri Plureos GmbH, Hampuri, Saksa

ISBN: 978-952-80-8543-0

Sisällys

Lukijalle	9
Aikakausi	10
Esi-isän taloa etsimässä	12
Miten 1600-luvun turkulaisia etsitään?.....	13
Kirkkoherra Erikin talo	14
Veroluettelon kertomaa	16
Talo Wolter Skotten jälkeen	18
Kirjanpainaja Peter Wald vuokralaisena	18
Joseph Snickare	20
Ratkaiseva asiakirja	22
Wolter Skotte ja kirkkoherra Nicolaus	23
Gadolinin kartta	25
Karjakadulle	27
Påst ja Steen	29
Thomas Maski	29
Jacob Maskin tuomio	30
Matts Köpin krouvissa	31
Thomas Maskin jälkeen	34
Perinnönjako	35
Påstin ja Steenin talot	37
Michel Påstin pelto ja yhteinen kaivo	37
Michelin perintö	38
Påstin talo Michelin jälkeen	39

Mårten Boj	40
Ambrosius Steen	43
Kuka vei pappilasta hiehon?	43
Ambrosius ostaa talon	45
Witkopp	49
Varhaisia Witkoppeja	49
Lars Witkopp	50
Larsin ja Karinin häät	50
Simon Witkopp	52
Witkoppin ”hemlighuus”	52
Henrik Witkopp	55
Henrikin saunavieras	55
Maria Larsdotterin perintö	56
Laki ja Evankeliumi	57
Annan ja Jacobin tarina	58
Jacob haastaa Annan oikeuteen	58
Todistajat kertovat	60
Lapsenpäästäjä Walborgin kertomus	62
Oikeuden päätös	62
Jacobin kuolema	62
Witkoppin talo Henrikin jälkeen	64
Keso	67
Teinipoikien tupakat	67
Eskil Keso vaihtaa taloa	69
Arvokas lantakasa	69
Pöydistä ja sängyistä	69
Toimielias porvari	70
Keson hevosella Tammerkoscalle	72
Haudankaivaja ja kultasormukset	73
Tyttöpuolen perintö	74
Kara	77
Karjakadun Kara	77
Lukukinkereillä	78

Ruotsala	81
Porvari Lars Frosti	81
Kiista kaalimaasta	82
Teini Henricus vuokralaisena	83
Levoton katu	84
Ingeborg ja Elin	85
Porvari Elias Ruotsala	88
Vaimovainaan kadonneet vaatteet	89
Vartiomiehet linnassa	91
Talo Elias Ruotsalan jälkeen	93
 Tilkanen ja Brusila	 95
Tilkasen tytär ja suutarimestarin koira	96
Ratusotilaat palttinavarkaissa	96
Brusila	98
Erikin ja Mattsin asumiskiista	98
Luvaton vuokralainen	100
Sapatinrikkomus	100
Brusilan ja Ruotsalan rajakiista	103
 Johan Spikin talo	 107
Nuori porvari	107
Karannut porvari	108
Ratusotilas	110
Tarmokas vaimo Brita Simonsdotter	111
Brita puolustaa miestänsä	111
Tyttären tuliaiset	112
Naudanpaistia joulupitoihin	112
Kirkonpenkit	113
 Maski	 117
Mattsin hienot vaatteet	118
Margareta ja kultainen rannerengas	120
Työtapaturma	122
Salakuljetusta	123

Yövärtio	125
Walborg lähetetään Seiliin	126
Isonvihan jälkeen	128
Kadun toiselle puolelle	131
Kangar	132
Kirjapaino	134
Sukutaulut	137
Maskin sukua	139
Thomas Maskin suku	139
Matts Jöransson Maskin suku	141
Ambrosius Steenin jälkeläisiä	145
Eskil Keso ja hänen veljensä	148
Brita Simonsdotterin jälkeläisiä	150
Tynnilä ja Wolter	153
Brusila	155
Viitteet	157
Lähteet	163

Lukijalle

Tämän kirjan syntyyn on johtanut kaksi asiaa. Omia sukujuuria tutkiessani löysin erään esi-isän, joka oli 1600-luvun alussa omistanut Turussa talon. Aloin yrittää sen jäljittämistä ja sain selville, että se sijaitsi Karjakadulla Mätäjärven korttelissa. Tarkempaa paikkaa en siinä vaiheessa löytänyt. Sitten sain tutkittavakseni erään ystäväni turkulaisia esivanhempia ja päädyin Brusilan taloon, joka myös sijaitsi Mätäjärven korttelissa ja hyvin lähellä Karjakatua. Nämä kaksi osumaa samalle kulmakunnalle innostivat tutkimaan tarkemmin siellä olevia taloja ja niiden asukkaita. Esi-isän talon sijainti ja myöhemmät omistajat selvisivät siinä samalla.

Tässä kirjassa kerron ensin, mitä sain selville esi-isäni talosta ja sen asukkaista. Sitten siirryn Karjakadun ja sen lähistön muihin taloihin. Porvareiden elämästä löytyy yllättävän paljon tietoa. Oikeuden pöytäkirjat ovat kaikkein antoisin lähde, ne kertovat talojen ostamisesta ja myymisestä, naapurien välisistä rajakiistoista, perintöasioista ja sukulaisuudesta, kauppamatkoista maaseudulle ja Tukholmaan. Runsaasti juttuja on myös kapakkareissuista, tappeluista, solvauksista, varkauksista ja siveysrikoksista.

Oikeusjutut useimmiten kertovat asioista, joita ei ole saatu sovinnolla ratkaistua. Niitä lukemalla voi tuntua siltä, että 1600–1700-luvun turkulaiset olivat levotonta väkeä, jotka liiankin helposti olivat nyrkein ja haukumasanoin toistensa kimpussa. On tietysti muistettava, että sopuisasti sujuneet perinnönjaot ja kaupanteot eivät päätyneet raastupaan eikä sinne myöskään tultu kertomaan hyvistä perhesuhteista tai avuliaista naapureista. Mutta vaikka raastupajutut usein käsittelevätkin elämän nurjia puolia, niistä välittyä samalla meille kuva oman aikansa ihmisten elinpiiristä, heidän tavoistaan ja ihmissuhteistaan.

Aikakausi

Tutkimani Karjakadun asukkaat elivät 1600-luvun loppupuoliskolta 1700-luvun alkupuoliskolle. He elivät aikana, jolloin koko Suomi oli osa Ruotsin valtakuntaa, ja Turku oli yksi Ruotsin suurimmista kaupungeista. 1600-luvun aikana Ruotsi oli kasvanut suurvallaksi, johon kuului isoja alueita Itä-Karjalassa, Inkerinmaa, Viro ja Liivinmaa. Kun turkulaiset kävivät Tukholmassa, Tallinnassa tai Riassa, he liikkuiivat oman valtakuntansa alueella. Suurvalta-aika päättyi 1700-luvun alussa Suureen Pohjan sotaan, jolloin vallatut alueet menetettiin venäläisille.

1600-luvun lopulla ja 1700-luvun alussa Turussa koettiin monia raskaita aikoja. Vuosina 1697–1698 oli Suomen historian pahimmat nälkävuodet. Turkuun tuli maaseudulta suuret joukot kerjäläisiä, jotka toivat mukanaan kulkutauteja ja kuolivat kaupungissa. Ehkä porvarienvaras-toissa riitti ravintoa, mutta taudit veivät heitäkin. Haudattujen luettelot näiltä vuosilta ovat ankeaa luettavaa. Joinakin päivinä merkittiin vain, että ”haudattiin 20 kappaletta ruumiita”.

Toinen vitsaus tuli vuonna 1710, kun kaupunkiin levisi rutto. Seuraavana vuonna se laantui, mutta näiden aikojen tapahtumista myöhemmin kerrottaessa puhuttiin ”ruttovuosista”. Monet Karjakadun asukkaat kuolivat tautiin.

Kun rutosta oli toivuttu, alkoivat venäläiset vallata Suomea. Vuodesta 1713 lähtien he miehittivät koko maan ja asettivat tänne oman hallintonsa. Etenkin valtauksen alkuaikoina he tekivät suurta tuhoa sekä maaseudulla että kaupungeissa. Hyvin monet turkulaiset pakenivat Ruotsiin ja palasivat vasta rauhan tultua ja venäläisten poistuttua vuonna 1721. Tämä isonvihan nimellä tunnettu ajanjakso oli osa jo aikaisemmin alkanutta niin kutsuttua Suurta Pohjan sota, jossa Ruotsi menetti enimmäkseen valtaamistaan alueista venäläisille ja sen suurvalta-aika oli ohi.

Turun vanha Karjakatu kulki raatihuoneen nurkalta kaupungin tulliportille. Sen molemmilla puolilla kohosivat korkeat mäet, toisella puolella Kerttulinmäki ja toisella Vartiovuori. Kadun asukkaat olivat tavallisia turkulaisia, jotka kävivät kauppaa tai harjoittivat jotakin käsityöammattia. Näillä turkulaisilla oli usein asiaa raastupaan, ja siksi tiedämme heidän elämästään paljon. Oikeuden istunnot kirjattiin tarkkaan pöytäkirjoihin, jotka ovat säilyneet meidän luettavaksemme.

Tässä kirjassa kerrotaan muutamien Karjakadun talojen asukkaista 1600-luvulta 1700-luvun alkuun sen mukaan, mitä raastuvan kirjurit heidän asioistaan merkitsivät muistiin.



9 789528 085430